

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต:
กรณีศึกษา พระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีลิงดำ)*

A MODEL OF DHAMMADUTA BHIKKHU'S DISSEMINATION OF BUDDHISM:
A CASE STUDY OF PHRA RAJAPROMMAYAN (LUANGPOR RUESILINGDAM)

พระมหาศกดิ์สุรัตน์ อภาธรโร, พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท, พระมหาวิเชียร สุธีโร

Phramaha Saksurat Arpadharo, Phramaha Paitoon Pantanando, Phramaha Wichian Sudhiro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6601211014@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาชีวิตและผลงานของพระราชพรหมยาน 2. ศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน และ 3. ศึกษาผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสุ่มแบบเจาะจงตามลักษณะตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสมจำนวน 15 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชีวิตและผลงานของพระราชพรหมยานเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งสะท้อนผ่านงานภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยมีการเผยแผ่เป็นหัวใจหลักที่ขับเคลื่อนภารกิจด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการสอนกรรมฐานภาคปฏิบัติ (มโนมยิทธิ) ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของท่าน ทำให้ผู้คนสามารถพิสูจน์เรื่องกฎแห่งกรรมได้ด้วยตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญที่สร้างพลังศรัทธา 2. รูปแบบการเผยแผ่มีลักษณะเด่น คือ การเปลี่ยนจากการสอนเน้นความเชื่อมาเป็นการให้พิสูจน์ด้วยการฝึกปฏิบัติ (มโนมยิทธิ) การสื่อสารที่แยกคายด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและการใช้อุบายธรรม เช่น วัตถุมงคลและพุทธศิลป์ เพื่อนำเข้าสู่การปฏิบัติ ทั้งยังใช้เทคโนโลยีการสื่อสารในยุคนี้แบบทันสมัยและวิทย์ช่วยเผยแพร่คำสอนไปสู่สาธารณชน และ 3. ผลการเผยแผ่เกิดผลกระทบเชิงบวกใน 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล ผู้ปฏิบัติเกิดความเชื่อในกฎแห่งกรรมจากการพิสูจน์ด้วยตนเอง เกิดหิริโอตตปปะ สามารถปฏิบัติธรรมไปพร้อมกับวิถีชีวิตประจำวันได้ และระดับสังคม เกิดกระแสการปฏิบัติกรรมฐานอย่างกว้างขวาง สร้างสังคมการให้ การสงเคราะห์ ปลุกฝังความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ องค์กรความรู้สำคัญ คือ รูปแบบการเผยแผ่ที่ยั่งยืนเกิดจากการที่ผู้เผยแผ่เป็นผู้รู้จักจากการปฏิบัติและเป็นแบบอย่างที่ดีช่วยสร้างศรัทธา ความน่าเชื่อถือให้แก่พระพุทธศาสนาในโลกยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: การเผยแผ่; พระพุทธศาสนา; พระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีลิงดำ); มโนมยิทธิ

Abstract

The objectives of this research paper were to: 1. Study the life and works of Phra Rajaprommayan; 2. To examine the patterns of Buddhism dissemination he employed; and 3. To study the effects of his dissemination, conducted by the qualitative research method collected data through in-depth interviews with 15 purposively selected key informants and analyzed data by content descriptive interpretation.

*Received August 7, 2025; Revised August 26, 2025; Accepted September 2, 2025

Findings were as follows: 1. Phra Rajaprommayan's life and work were profoundly interconnected, with dissemination serving as the central mission driving his six monastic duties. His teaching of practical meditation (Manomayiddhi), stemming from his direct experience, empowered individuals to personally verify the law of kamma, which served as a crucial foundation for building faith 2. His dissemination model was characterized by a shift from teaching belief to enabling proof through meditation practice. This was combined with clever communication in simple language, the use of Dhamma tactics like amulets and Buddhist art to engage the public, and the strategic use of contemporary technology like audio tapes and radio for widespread dissemination. 3. The effects of his dissemination were impactful on two levels. At the personal level, practitioners developed a firm belief in the law of kamma through direct experience, fostering moral integrity (hiri-ottappa) and integrating spiritual practice into daily life. At the societal level, it sparked a widespread meditation movement, creating a community of giving and reinforcing loyalty towards the nation's key institutions. The key knowledge gained was that sustainable dissemination depended on disseminators who were genuinely knowledgeable through practice and served as an exemplary role model, thereby building faith and credibility for Buddhism in today's world.

Keywords: Dissemination; Buddhism; Phra Rajaprommayan (Luangpor Ruesilingdam); Manomayiddhi

บทนำ

พระพุทธศาสนามีรากฐานอยู่บนหลักการแห่งเหตุผลและความสามารถของมนุษย์ในการพึ่งพาตนเองเพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า อตตาทิ อตตโน นาโถ หรือ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน (ขุ.ธ. (ไทย) 25/160/82) ภายหลังจากตรัสรู้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงส่งคณะพระอรหันตสาวก 60 รูปแรกออกประกาศพระศาสนาด้วยพระบรมพุทโธวาจาว่า จรธ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40) มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ภารกิจการเผยแผ่ได้ขยายขอบเขตอย่างกว้างไกล ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชทรงจัดทำตติยสังคายนา และส่งคณะสมณทูตออกไป 9 สายทั่วทวีป โดยสายที่ 9 ซึ่งนำโดยพระโสณเถระและพระอุตตรเถระได้เดินทางมายังดินแดนสุวรรณภูมิ อันเป็นจุดเริ่มต้นของพระพุทธศาสนาในดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า, 2545)

ในยุคปัจจุบัน สังคมไทยได้เผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมวัตถุนิยม ทำให้ผู้คนจำนวนมากแสวงหาที่พึ่งทางใจ ขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้ส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงประจักษ์นิยม ทำให้คนรุ่นใหม่ต้องการการพิสูจน์ความเชื่อทางศาสนามากกว่าเพียงแค่ศรัทธา ท่ามกลางบริบทดังกล่าว การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบที่ร่วมสมัยและสามารถตอบสนองต่อความต้องการพิสูจน์ได้จริง พระราชพรหมยาน (วีระ ถาวโร) หรือหลวงพ่อกุศลิ่งดำ ได้นำเสนอแนวทางการสอนกรรมฐานที่เรียกว่า มโนมยิทธิ (ฤทธิ์ทางใจ) เป็นวิธีการปฏิบัติที่สามารถพิสูจน์เรื่องกฎแห่งกรรม นรก สวรรค์ ได้ด้วยประสบการณ์ตรงของตนเอง (วัดจันทาราม (ท่าซุง), 2544) แนวทางนี้ทำให้คำสอนของท่านเข้าถึงหัวใจของคนทุกระดับชั้นและสร้างแรงศรัทธาได้อย่างมหาศาล

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายประการ เพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์รูปแบบของพระราชพรหมยาน โดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและคุณสมบัติของพระธรรมทูต ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการสืบทอดพระศาสนามาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะลีลาการสอน 4 ประการ คือ สันตสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา ซึ่งเน้นการทำให้แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า และร่าเริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2564) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งครอบคลุมยุทธศาสตร์และวิธีการนำเสนอหลักธรรมให้เข้ากับบริบทของสังคม (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตภาโณ), 2540) และสุดท้าย คือ แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดสารให้เกิดความเข้าใจและเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสาร (จินตวีร์ เกษมสุข, 2554)

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต: กรณีศึกษา พระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงดำ)” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ประสบความสำเร็จของท่าน เพื่อนำองค์ความรู้มาใช้เป็นรูปแบบที่พระธรรมทูตและนักเผยแผ่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดและดำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยและสังคมโลกสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวิตและผลงานของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงดำ)
2. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงดำ)
3. เพื่อศึกษาผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงดำ)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิธีการวิจัยภาคสนาม (Field-Work Method) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยบุคคลจำนวน 15 รูปหรือคน ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กลุ่มตัวอย่างนี้ประกอบด้วย 1. พระสงฆ์ในฐานะศิษยานุศิษย์ของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงดำ) จำนวน 6 รูปหรือคน 2. บุคคลผู้มีความรู้เกี่ยวกับประวัติและผลงานของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงดำ) จำนวน 4 รูปหรือคน 3. ตัวแทนนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลัก คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยขอหนังสือจากวิทยาลัยพระธรรมทูตถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ นัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์

ตามที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมโดยผู้วิจัยเอง ผ่านการศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎก ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกภาคสนาม

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งครอบคลุมหนังสือ วารสาร บทความ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้จากทั้งการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Contextual Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ชีวิตและผลงานของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงห์) พบว่า พระราชพรหมยาน หรือที่พุทธศาสนิกชนรู้จักกันในนาม หลวงพ่อกุชชีสิงห์ ท่านเป็นพระเถระผู้มีคุณูปการอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา เส้นทางชีวิตของท่านสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการศึกษาและปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง ท่านถือกำเนิดเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2459 ณ ตำบลสาละ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี และในวัยเพียง 6 ขวบ โอกาสก็นำพาให้ท่านได้เข้าพำนัก ณ วัดบางนมโค จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาเล่าเรียนและรับใช้อย่างใกล้ชิดกับหลวงพ่อบาน โสนนโท การได้ซึมซับหลักธรรมและปฏิบัติทางอันทรงคุณธรรมของครูบาอาจารย์ตั้งแต่เยาว์วัย ได้บ่มเพาะหล่อหลอมแห่งศรัทธาในใจของท่าน จนกระทั่งธรรมเทศนาเรื่องนรก-สวรรค์ได้จุดประกายความสงสัยใคร่รู้ กลายเป็นแรงผลักดันอันแรงกล้าให้ท่านตัดสินใจเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2479 ภายหลังจากอุปสมบท ท่านได้ทุ่มเททั้งชีวิตและจิตใจให้กับการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างเต็มกำลัง จนสามารถสอบได้นักธรรมชั้นเอกและเปรียญธรรม 4 ประโยค ควบคู่ไปกับการฝึกฝนด้านกรรมฐานอย่างเข้มข้น โดยได้ฝากตัวเป็นศิษย์กับครูบาอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิถึง 18 รูปหรือคน ซึ่งรวมถึงพระเถระองค์สำคัญอย่าง หลวงพ่อจง วัดหน้าต่างนอก และหลวงพ่อดอด วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จากการปฏิบัติและศึกษาอย่างลึกซึ้งนี้เอง ทำให้ท่านมีความเชี่ยวชาญและได้พัฒนาแนวทางการสอนอันเป็นเอกลักษณ์ที่เรียกว่า มโนมยิทธิ หรือฤทธิ์ทางใจ ซึ่งเป็นกุศโลบายอันแยบคายที่นำพาผู้ปฏิบัติให้สามารถสัมผัสสภาวะนามธรรมและพิสูจน์ผลแห่งกรรมได้ด้วยตนเอง ภารกิจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านนั้นแผ่ขยายไปในทุกมิติ ท่านได้พัฒนาวัดท่าซุงให้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งศรัทธาที่ยิ่งใหญ่ (ด้านการปกครอง) และสร้างถาวรวัตถุอันงดงามวิจิตร เช่น มหาวิหารแก้ว 100 เมตร (ด้านการสาธารณูปการ) ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยก่อตั้งโรงเรียนพระสุธรรมยานเถระวิทยาเพื่อมอบโอกาสแก่เยาวชน (ด้านการศึกษาสงเคราะห์) และสนองพระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ 9 จัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ผู้ยากจนและสร้างโรงพยาบาล (ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์) โดยหัวใจของงานทั้งหมดอยู่ที่การสอนกรรมฐานภาคปฏิบัติ (ด้านการศึกษาสงฆ์) และการใช้วิธีเผยแผ่ที่ทันสมัย ทั้งสื่อวิทยุ เทป และสิ่งพิมพ์ เพื่อให้ธรรมะเข้าถึงผู้คนในวงกว้าง (ด้านการเผยแผ่) หลวงพ่อกุชชีสิงห์ได้ถึงแก่มรณภาพอย่างสงบเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2535 สิริอายุได้ 76 ปี 56 พรรษา แม้ร่างกายของท่านจะดับสลายไปตามกาลเวลา แต่คุณงามความดีและคำสอน โดยเฉพาะการเน้นย้ำให้ผู้คนพิสูจน์กฎแห่งกรรมด้วยประสบการณ์ตรง ยังคงเป็นประทีปส่องนำทางและสร้างศรัทธาที่ตั่งมั่นให้แก่ศิษยานุศิษย์และพุทธศาสนิกชนสืบมาจนถึงปัจจุบัน

2. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุชชีสิงห์) มีแกนหลัก คือ การสอนกรรมฐานภาคปฏิบัติที่ครบถ้วนซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ ทาน ศีล สมาธิ ไปจนถึงปัญญา โดยมีเป้าหมายสูงสุด

คือพระนิพนธ์ ลักษณะพิเศษที่ทำให้รูปแบบของท่านแตกต่างอย่างชัดเจน คือ การเปลี่ยนรูปแบบจากการสอนให้เชื่อ มาเป็นการทำให้พิสูจน์ด้วยประสบการณ์ตรงผ่านวิชามโนมยิทธิ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ในการเข้าถึงความจริงให้แก่ผู้ปฏิบัติโดยตรง ท่านใช้วิธีการสื่อสารที่ชาญฉลาดโดยอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ผ่านการใช้ภาษาชาวบ้านที่ตรงไปตรงมา การเล่านิทานธรรมบท และการยกอุปมาอุปไมยที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้ฟังทุกระดับสามารถเข้าใจธรรมที่ลึกซึ้งได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ท่านยังใช้อุบายธรรมที่หลากหลาย เช่น การสร้างศาสนสถานทั้งดงามและวัดถ้ำมุงคลเพื่อเป็นเครื่องดึงดูดใจในเบื้องต้น แต่จะเน้นย้ำเสมอว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงอุบายหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่แก่นของพระพุทธศาสนาที่แท้จริง คือ การปฏิบัติเพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นมีเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพนธ์ โดยมีการใช้สื่อสมัยใหม่ในยุคนั้น คือ เทปบันทึกเสียงและวิทยุ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ที่ทำให้คำสอนของท่านสามารถแผ่กระจายไปได้ทั่วประเทศ

3. ผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีลิงดำ) พบว่า การเผยแผ่ของท่านก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวก 2 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับบุคคล คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้เข้าใจว่า การปฏิบัติธรรมนั้นสามารถผสมผสานกันระหว่างเรื่องทางโลกและทางธรรมให้เข้ากับวิถีชีวิตประจำวันได้ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในวัดหรือต้องอยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการเท่านั้น ช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีกรอบการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน และเกิดศรัทธาที่มั่นคงในกฎแห่งกรรมจากการพิสูจน์ด้วยตนเอง ทำให้เกิดหิริโอตตปปะ หรือความละอายและเกรงกลัวต่อบาปที่มาจากปัญญาภายในใจอย่างแท้จริง ไม่ใช่ความกลัวจากการถูกบังคับจากภายนอก ซึ่งถือเป็นรากฐานทางศีลธรรมที่แข็งแกร่งและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และ 2. ระดับสังคมและชุมชน คือ ช่วยสร้างแรงบันดาลใจจุดประกายให้เกิดกระแสการปฏิบัติกรรมฐานในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า คำสอนที่เน้นเรื่องทานบารมีและการสงเคราะห์ที่ได้ก่อให้เกิดสังคมแห่งการให้ ลูกศิษย์ได้นำคำสอนไปปฏิบัติจนนำไปสู่กิจกรรมการทำสาธารณประโยชน์และพัฒนาชุมชนอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การบริจาคส่วนตัวไปจนถึงการสร้างวัดและโรงพยาบาล อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความมีศีลธรรมและเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับความรักเมตตาต่อส่วนรวม โดยปลูกฝังให้พุทธศาสนิกชนมีความกตัญญูและมุ่งมั่นที่จะปกป้องสถาบันหลักของชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือเป็นการสร้างความสามัคคีและความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ชีวิตและผลงานของพระราชพรหมยาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง โดยมีปฏิปทาที่เน้นการปฏิบัติจริงเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งผลักดันให้เกิดผลงานในภารกิจคณะสงฆ์ ๖ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทพระนักพัฒนาและนักสังคมสงเคราะห์ ที่เห็นได้ชัดจากการสร้างวัด โรงเรียน และศูนย์สงเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งบทบาทนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาศรีพยัคฆ์ สิริวิญญู (กงพาน) (2562) เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย ที่พบว่าคุณค่าของการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีผลโดยตรงต่อการพัฒนาสังคมในมิติต่าง ๆ กล่าวคือ งานเผยแผ่ของหลวงพ่อกุญชีลิงดำได้สร้างศรัทธาอันเป็นที่มาของพลังในการพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

2. การศึกษารูปแบบการเผยแผ่ของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีลิงดำ) พบว่า รูปแบบการเผยแผ่ของหลวงพ่อกุญชีลิงดำเป็นแบบบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์คือการทำให้ผู้ฟังพิสูจน์คำสอนด้วยประสบการณ์ตรงผ่านการปฏิบัติกรรมฐาน (มโนมยิทธิ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระโสภณวชิรวาทิ (อาทิตย์ ของดี) (2566) เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต, ศ. ดร. (ประยูร ธรรมจิตโต) ที่พบว่า การเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยหลักพุทธจิตวิทยา คือ สันติสนทนา (ทำให้ชัดเจน) และสมათปนา (จงใจให้ยอมรับ) โดยหลวงพ่อกุญชีลิงดำทำให้เรื่องนามธรรม ชัดเจนผ่าน

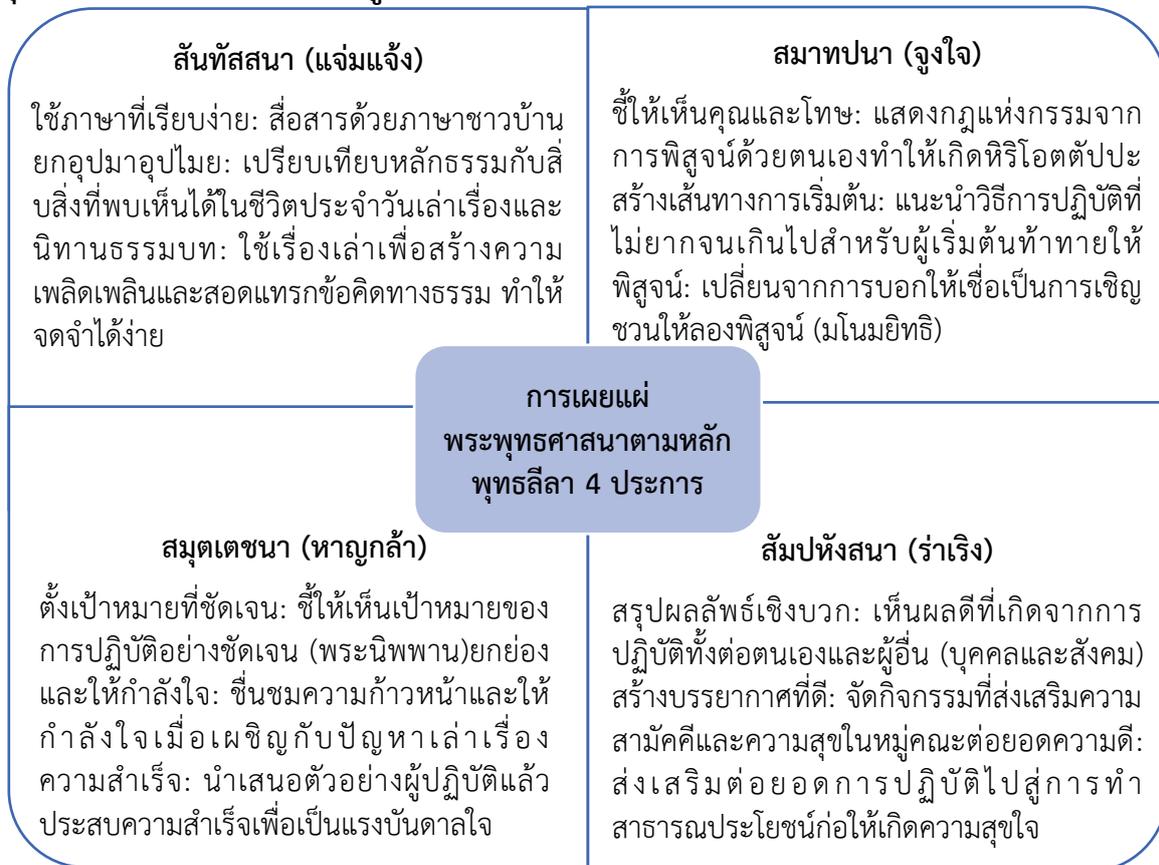

ประสบการณ์ตรงจนผู้ปฏิบัติยอมรับจากภายในใจ นอกจากนี้ รูปแบบของท่านยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศรียักษ์ สิริวิบูลย์ (กงพาน) (2562) เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่ สอดคล้องกับสังคมไทย ในแง่ของการประยุกต์ใช้ ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ผ่านการใช้ภาษาที่แยบคายและ เข้าถึงง่าย และยังตรงกับกลยุทธ์ที่พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง) (2561) เรื่อง กลยุทธ์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ค้นพบ คือ การมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ตั้งแต่คน ทั่วไปจนถึงชนชั้นนำในสังคม

3. การศึกษาผลการเผยแผ่ของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีสิงดำ) พบว่า ผลการวิจัยแสดงให้เห็น ผลเชิงบวกอย่างชัดเจนในระดับบุคคลและระดับสังคม ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่า ผลกระทบที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างหิริโอตตปปะที่มาจากปัญญาซึ่งเกิดจากการพิสูจน์กฎแห่งกรรมด้วยตนเอง ทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความ เกรงกลัวต่อบาปจากภายในใจอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง) (2561) เรื่อง กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ พบว่า ผู้ปฏิบัติ ย่อมได้รับทั้งประโยชน์ในปัจจุบัน (ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์) คือ ความคล่องตัวในชีวิต ประโยชน์ในภพหน้า (สัมปรายิกัตถประโยชน์) คือ การเชื่อมั่นเรื่องนรก-สวรรค์ และประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน (ปรมาตถ ประโยชน์) ส่วนในระดับสังคม การเผยแผ่ของท่านได้สร้างสังคมแห่งการให้และการสงเคราะห์ขึ้นมา ซึ่งเป็น การยืนยันข้อค้นพบของพระมหาศรียักษ์ สิริวิบูลย์ (กงพาน) (2562) เรื่อง รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย ที่ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการเผยแผ่ในการพัฒนาสังคมไทยอย่างเป็น รูปธรรม โดยเปลี่ยนผู้รับให้กลายเป็นผู้สร้างที่นำความเจริญไปสู่ชุมชน

สรุปผลการวิจัยและองค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า การศึกษาชีวิตและผลงานของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีสิงดำ) พบว่า มีผลงานสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างได้แก่ การสอนกรรมฐาน (มโนมยิทธิ) งานสาธารณสงเคราะห์ การปลูกฝังความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ การเผยแผ่ผ่านสื่อสมัยใหม่ การพัฒนาศาสนสถาน และกิจกรรมพิเศษ (เป้ายันต์เกราะเพชร) โดยผลงานทั้งหมดมีหัวใจสำคัญคือการสอนกรรมฐานภาคปฏิบัติ ทำให้ศรัทธาที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเชื่ออย่างงมงาย แต่เป็นความเข้าใจที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติ และการทำให้เห็นเป็นประจักษ์ในสิ่งที่ท่านสอน ได้สร้างแรงบันดาลใจและศรัทธาที่มั่นคงให้แก่พุทธศาสนิกชนอย่างมหาศาล รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีสิงดำ) มีแกนหลัก คือ การสอนกรรมฐานภาคปฏิบัติที่ครบถ้วนซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ ทาน ศีล สมาธิ ไปจนถึงปัญญา โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน โดยการเปลี่ยนรูปแบบจากการสอนให้เชื่อ มาเป็นการสอนให้พิสูจน์ด้วยประสบการณ์ตรงผ่านวิชามโนมยิทธิ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ในการเข้าถึงความจริงให้แก่ผู้ปฏิบัติโดยตรง ท่านใช้วิธีการสื่อสารที่ชาญฉลาดโดยอธิบายเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ผ่านการใช้ภาษาชาวบ้านที่ตรงไปตรงมา การเล่านิทานธรรมบท และการยกอุปมาอุปไมยที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้ฟังทุกระดับสามารถเข้าใจธรรมที่ลึกซึ้งได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ท่านยังใช้อุบายธรรมที่หลากหลาย เช่น การสร้างศาสนสถานทั้งดงามและวัดอุ้มงคเพื่อเป็นเครื่องดึงดูดใจในเบื้องต้น แต่จะเน้นย้ำเสมอว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงอุบายหรือเครื่องมือที่จะนำไปสู่แก่นของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงคือพระนิพพาน โดยใช้สื่อสมัยใหม่ในยุคนั้นคือเทปบันทึกเสียงและวิทยุ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ที่ทำให้คำสอนของท่านสามารถแผ่กระจายไปได้ทั่วประเทศ

ผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อกุญชีสิงดำ) แสดงให้เห็นว่าการเผยแผ่ของท่านก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวก 2 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับบุคคล คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้เข้าใจว่า การปฏิบัติธรรมนั้นสามารถผสมผสานกันระหว่างเรื่องทางโลกและทางธรรมให้เข้ากันได้วิถีชีวิตประจำวันได้ ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในวัดหรือต้องอยู่ในรูปแบบที่เป็นทางการเท่านั้น ช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีกรอบการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน และเกิดศรัทธาที่มั่นคงในกฎแห่งกรรมจากการพิสูจน์ด้วยตนเอง ทำให้เกิดหิริโอตตปเปที่มาจากปัญญาภายในใจอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นรากฐานทางศีลธรรมที่แข็งแกร่งและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม 2. ระดับสังคม คือ ช่วยสร้างแรงบันดาลใจจุดประกายให้เกิดกระแสการปฏิบัติกรรมฐานในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง โดยคำสอนที่เน้นเรื่องทานบารมีและการสงเคราะห์ได้ก่อให้เกิดสังคมแห่งการให้ลูกศิษย์ได้นำคำสอนไปปฏิบัติจนนำไปสู่กิจกรรมการทำสาธารณประโยชน์และพัฒนาชุมชนอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การบริจาคส่วนตัวไปจนถึงการสร้างวัดและโรงพยาบาล และเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยปลูกฝังให้พุทธศาสนิกชนมีความกตัญญูและมุ่งมั่นที่จะปกป้องสถาบันหลักของชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ที่สุดสำหรับพระธรรมทูตในปัจจุบัน คือ การพัฒนาคุณภาพของผู้เผยแผ่ให้เป็นผู้รู้จริงจากการปฏิบัติและเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความยั่งยืนให้แก่พระพุทธศาสนาในโลกยุคใหม่ที่ต้องการความจริงแท้มากกว่าเพียงคำพูด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรต้องส่งเสริมนโยบายการเผยแผ่ที่เปิดกว้างและบูรณาการรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงแก่นธรรมได้จริง ทั้งนี้ คณะสงฆ์สามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในภารกิจ 6 ด้านได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. สถาบันการอบรมการเผยแพร่ควรต้องบรรจุเนื้อหาด้านทักษะการสื่อสารสมัยใหม่ จิตวิทยาการมุ่งใจ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เข้าไปในหลักสูตรการอบรมพระธรรมทูตและพระนักเผยแผ่

3. ควรต้องมีนโยบายจัดตั้งกองทุนหรือกลไกสนับสนุนภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์อย่างเป็นระบบ ช่วยให้งานช่วยเหลือสังคมสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้ เพราะงานสังคมสงเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งของงานเผยแผ่ที่สร้างศรัทธาและเป็นที่พักแก่ชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. พระธรรมทูตควรต้องยึดหลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน คือ ต้องมุ่งมั่นศึกษาและปฏิบัติธรรมให้เกิดความรู้ และเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อการเผยแผ่คำสอนจากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติจะช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น รวมไปถึงประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นช่องทางในการเผยแผ่ธรรมะให้กว้างขวางและรวดเร็ว

2. วัดและศาสนสถานควรต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อเปิดโอกาสให้คนทุกระดับเข้ามาสัมผัสกับพระพุทธศาสนาโดยอาจเริ่มจากกิจกรรมการเข้าคอร์สปฏิบัติธรรมระยะสั้น หรือการศึกษาพระธรรมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ รวมถึงกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับชุมชนและทำให้วัดเป็นที่พึ่งได้ของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับอุดมการณ์ความมั่นคงของชาติในคำสอนของพระราชพรหมยาน

2. การวิเคราะห์ผลกระทบคำสอนของพระราชพรหมยานต่อการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพุทธศาสนิกชน

3. ประสิทธิภาพของพุทธศิลป์และศาสนวัตถุในฐานะเป็นอุบายธรรมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: กรณีศึกษา วัดจันทาราม (ท่าซุง)

เอกสารอ้างอิง

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า. (2545). สมัยแรกพระพุทธศาสนาเป็นประธานของประเทศในสุวรรณภูมิอยู่ที่ไหน ที่แผ่นดินสยาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

จินตวิโรจน์ เกษมสุข. (2554). การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). พุทธวิธีการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.

พระมหาศรีพริ้งค์ สิริวิญญู (กงพาน). (2562). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย (ดัชนีพันธกิจปรัชญาคุณธรรมบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง). (2561). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ (ดัชนีพันธกิจพุทธศาสตร์คุณธรรมบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ). (2540). พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาภูมิบาลราชวิทยาลัย.

พระราชพรหมยาน. (2554). มโนมยิทธิและประวัติของฉันท (พิมพ์ครั้งที่ 20). อุทัยธานี: วัดท่าซุง.

- พระโสภณวชิราวที (อาทิตย์ ซองดี). (2566). รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธจิตวิทยาของพระพรหมบัณฑิต, ศ. ดร. (ประยูร ธรรมจิตโต) (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดจันทาราม (ท่าซุง). (2544). ประวัติหลวงพ่อพระราชพรหมยาน (หลวงพ่อวัดท่าซุง) (พิมพ์ครั้งที่ 3). อุทัยธานี: วัดท่าซุง.

